

vegades hi regalle l'aigua més avall de la *Peixera*», Stjordi del M. *La peixèra*, en el riu de St. Mateu, poc amunt de les Coves de Vinromà (1961).

Així l'anem trobant pel Segre amunt: una *pišéra* o *pejšeréta* a la Sentiu de Sió, quals quantes a Castelló de Farfanya (d'una de les unes arrenca *la Segla del Duc*); en el mateix curs del Segre, *la pejšéra dels Freres* entre Ponts i Tiurana, d'altres a Torà, a Llanera i Riner de Solsonès; *la pešéra* de l'Inglà és la «Presca» que marca el mapa I. G. C. damunt la Ribera Salada, en terme de Lladurs a 07' × 03'. Segueix fins a les altes valls de Noguera i Segre: definit «resclosa» Poble de Segur (BCEC IX, 70); 'dic en un riu' al Flamicell (BCEC XLV, 355); *pejšéra* a Cardós i Vall Ferrera 'resclosa', 'punt d'arrencada d'on es pren, *fent parada*, l'aigua del molí o d'una sèquia de regatge' (1932-4); *Toll de la pešéra* a Montferrer (Segre) 1959. A Cerdanya sovint s'estén al mateix rec que en deriva (Bolvir); i es mostra propens a la molinèria: a Câldegues, l'edifici dit *Molí de Câldegues*, ha quedat reduït a una casa de pagès, però encara us hi ensenya la *pašéra* o *resclosa* (1959). Consta també a tota la Ribagoçana, des d'Areny fins a Senet (BDC VI, 34) i Boi; i V.-ne més dades en el *CostManc.* II, 97, i Krüger, VKR II, 197-8 i 209, *Die Hochpyr.* A II, 384-6.

L'existència del mot en oc. està igual assegurada i no consta des de menys antic; de fet en trobem informació ja abans: «aquarumve decursibus, *paxeriis*, molenidinis», atribuït al monestir de Saint Antoni de Roergue, en un diploma carolingi de 767 (*Hist. Lgd.*, 1840, II, 593); vegeu-ne molts més en docs., sobretot de Provença i Llgd., de 936, 971 etc. (en Bambeck, *BhZRPb.* cxv); «de destructione castris de Dozens et de molenidinis et de *paxeria* quam construxerant in flumine q. v. Atax» en un doc. de 1141 referent a Douzens, vora el riu Aude, més prop de Carcassona que de Narbona (D'Albon, *Cart. du Temple*, p. 166).

Pertany a l'oc. ant. clàssic, car hi ha *paissiera* des d'un doc. de 1203 i l'*Elucidari* ariegès del S. XIV (Rayn. IV, 483, 399), i el PSW hi afegeix moltes cites des de la *Crozada* (PSW VI, 19). Ho retrobem, pertot i des d'antic, en l'ample àmbit dels parlars llenguadocians i gascons: l'actual «écluse *Le Gua*», en terme de Narbona, porta el nom de *Paxeria de Vado* l'any 1318, «*Paxeria* molendini de Mercurinhan» és el present *Moulin de Marcorignan*; *Payssberiam* 1307, partida i mas en els termes de Villavary i de Laurac (Sabarthès, *DicTop. de l'Aude*); i que arriba fins a la punta NE. de la zona llenguadociana ho veiem pels tres molins i «écarts» dits *La Peissière* (o *-ières*) en el Cantal (*DicTop.* d'Amé).

Representació molt nodrida a tota la franja pirinenca centre i O.: *pajšéro*, el rec més important dels prats a l'Alt Arieja, des de Merencs fins a Bestiac (Fahrholz, *W. u. W. Ariège*, 94); *pachero* «barrage» (en el riu Gers), Polge (*Mél. Phil.* G. 1964, 5); aran. *pašéra* 'resclosa', 'sèquia per regar els prats' (a tota la vall, Cor., *Voc. Ar.*, 92b); bearn. *pachère* (Lespy, Palay), i ja en els antics docs. de les Landes (Millardet, *Textes*) i del Bearn: «confronte ab lo Luy et ab la *paxere* de

Serres» a. 1468 (*Cart. d'Ossau*, 347).¹ En fi així continuem fins al NO. occità: Tarn-et-Garonne (K. Meyer, VKR VI, 82), Roergue *paÿssièyro* «chaussée de moulin --» (Vayssier), Carci *paÿssièro* «barrage», llem. *peÿssièro* id. (Lescalle, Béronie-V.).

En fi, com va assenyalat Ant. Thomas, això continua encara pels parlars SE. d'Oïl en les formes *pe-sière*, *paissière*, del Lionès, del Bourbon i del Berry, definides «espace fermé de claires au-dessus de la bonde d'un étang»; i, encara que alguns (Jaubert etc.) hi afegeixen «pour rassembler le poisson», és segurament a tall d'insinuació etimològica. Que AntThomas (*Rom.* XXXVII, 1907, 128-30) féu bé de pendre's escèpticament; i deixar assentada l'etimologia *PAXARIA; en relació amb PAXILLUM 'aspre', 'estaca', puix que és justament amb el que es fa la PAXARIA o *peixera*. Krüger, però (*l. c.*), s'agafà en allò, allegant que els bertrols per agafar truites sovint es colloquen arran de la *peixera*;² Rohlf's, tot ampliant les dades del mot en els Pirinencs gascons (*ANSL* CLX, 159; *Le Gc.*, § 286, p. 61, i més en *Le Gc.*) s'hi oposà, fixant-se en la de la forma *pašero* d'Ossau, Arrens, Baredja i Campà. i per la semblança amb PAXILLUM; de primer, pensant en l'evolució gascona de -ILLA com a -èra, suposava que en l'aragonès d'Echo *pašera* o *pačèra* «lugar de entrar el agua de riogo en una porción de campo», *RLiR* XI, fos manlleu del gascò; després ja ho ha rectificat, reconeixent-hi -ARIA pertot.

El que més assegura la nostra etimologia és que hi hagué més enllà dels Pirineus una paraula, del tipus *PAXONE, amb un significat molt igual al de PAXILLUM, i que per tant comprova la certitud de l'existència del pseudo-primitiu *PAXUM. Bearnès antic *payxoo* 'estaca': «metó et ficà un gran *payxoo* per termi» a. 1457 (*Cart. d'Ossau*, 276), bearn. *pachou* (Palay), amb algun altre parlar del gascò pirinenc (*FEW* VIII, 97b30-32), i ja hi ha dos testimonis de *paissó* en Bertran de Born, amb el sentit de 'pal' (sembla 'pal de tenda', PSW VI, 20); aranès *pašún*, *pašú*, 'garrot sense desbatar', 'porra' (amenança: *s'agarri ün pašún!*), 'home aturat, manyac', 'grop que trobem entre coses toves' (1926-34).

Per altra banda, aquesta paraula està copiosament representada en francès antic, en Wace etc., i molts textos dels Ss. XII a XIV (God. etc.); i, en els parlars fr-prov., valons i normands, en massa i en forma compacta, sobretot, en aquests últims (*FEW*, 97b10-29, 33ss.), però també bastant a Bèlgica (*pašó* «pieu, piquet en général» a Saint-Hubert, Horning, *ZRPb.* xv, 563). Ara bé això reapareix en rengles bastant densos en dialectes italians del Piemont, Alps Lombards, Gènova, Emília, i amb alguna punta de *passone* fins a Úmbria i el Laci: Como *passiòn* «palo piantato», Val-Anzasca *pašún* «bastone, palo» (Monti, p. 102; Gysling, *ARom.* XIII, 179; *AIS* 1307; *FEW*, 98a17-21).

En català mateix, degué haver-n'hi hagut alguna supervivència esporàdica, o almenys en trobem un derivat en el sentit de 'vinya enasprada': «nobis reddere vineam laboratam, podada, *empexonada*, plegada ad noticiam laboratorum», doc. berguedà de 1289 (Serra